

Bemærkninger til forslaget

Folketinget kan ifølge § 2, stk. 2, i lov om etablering af Dansk Center for Internationale Studier og Menneskerettigheder (lov nr. 411 af 6. juni 2002) anmode Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS) om at udarbejde en udredning med henblik på at vurdere Danmarks udenrigspolitiske situation. Forslagsstillerne er bekendte med, at denne mulighed ikke tidligere har været anvendt i Folketinget.

Det er forslagsstillerens målsætning at få belyst to forhold: for det første en redegørelse om, hvordan nye målsætninger og politiske tiltag har påvirket udviklingen inden for de områder, der er omfattet af de danske forbehold, og for det andet, hvorledes denne udvikling påvirker Danmarks stilling i EU. Med henblik på at kvalificere debatten om Danmarks fremtidige rolle i Europa skal undersøgelsen derfor inddrage en analyse af, hvordan forbeholdene håndteres i praksis, samt af forbeholdenes konsekvenser for Danmarks muligheder for at agere og øve indflydelse på den europæiske arena.

Forfatningstraktaten, hvis vedtagelse som følge af afvisning ved folkeafstemninger i Frankrig og Nederlandene er sat i bero, indebærer en ændring af det europæiske samarbejde på en række områder, herunder også områder omfattet af de danske forbehold. Da forfatningstraktaten i det væsentlige viderefører de danske forbehold, er der uanset traktatens videre skæbne behov for at undersøge den virkelighed, de danske forbehold fungerer i. Hensigten er på længere sigt at kvalificere debatten om Danmarks fremtidige status i EU, hvad enten den bygger på de nuværende traktater eller på en ny forfatningstraktat.

De danske forbehold

De fire danske forbehold vedrørende europæisk forsvar, retlige og indre anliggender, det fælles valutasamarbejde og unionsborgerskab blev i 1993 indført som en protokol til Maastrichttraktaten forud for Danmarks tilslutning til traktaten. Forbeholdene indebærer, at Danmark ikke deltager fuldt ud i samarbejdet på de fire nævnte områder.

På anmodning fra Europaudvalget udgav det daværende Dansk Udenrigspolitisk Institut (DUPI) i 2000 en udredning om udviklingen i EU fra 1992 til 2000 inden for de områder, der er omfattet af de danske forbehold. Siden 2000 har udviklingen blandt andet på det retlige og det forsvarspolitiske område imidlertid taget fart og medført en ny situation med ændrede vilkår for de danske forbehold. Derfor er der nu behov for en opfølgning på DUPI's udredning fra 2000 på disse to områder.

Det retlige forbehold

Inden for retlige og indre anliggender har samarbejdet som følge af Amsterdam-traktaten på flere felter (herunder asyl, indvandring, grænsekontrol og civilretligt samarbejde) be-

væget sig fra mellemstatsligt til overstatsligt samarbejde, hvorved det danske retlige forbehold er blevet aktiveret.

Den foreslåede forfatningstraktat indeholder foruden en generel overførsel af retlige og indre anliggender til overstatsligt samarbejde også mulighed for nyfortolkning af det danske retlige forbehold i form af, at Danmark kan tilslutte sig udvalgte dele af samarbejde omfattet af forbeholdet. Mens forfatningstraktaten er sat på tænkepause, har Det Europæiske Råd i konklusionerne fra topmødet i juni 2006 givet det finske formandskab og Kommissionen mandat til at undersøge mulighederne for at forbedre beslutningstagen på det retlige område. Det har givet anledning til overvejelser omkring »søjlespring«, hvilket indebærer, at retlige emner flyttes fra det mellemstatslige samarbejde i søjle III til det overstatslige i søjle I. Sådanne »søjlespring« vil medføre, at Danmark må stå uden for samarbejdet om de pågældende emner. Der er således særlig grund til en undersøgelse, der kan belyse udviklingen i EU inden for retlige og indre anliggender.

Forsvarsforbeholdet

På forsvarsområdet har udviklingen af den europæiske sikkerhedspolitik taget fart siden 2000. Den overordnede sikkerhedsstrategi, der blev vedtaget som ramme for udviklingen af EU's sikkerheds- og forsvarspolitik (ESDP) i december 2003, udpeger fem hovedtrusler: terrorisme, masseødelæggelsesvåben, stater sammenbrud, organiseret kriminalitet og regionale konflikter. Samtidig er EU i færd med at udbygge sin kapacitet og evne til i højere grad at kunne påtage sig kriseoperationer, f.eks. på baggrund af henvendelser fra FN. Udviklingen af et europæisk krisestyringsberedskab går mod en bred vifte af muligheder for indgriben med en kraftig vægt på civile instrumenter, og samarbejdet mellem de europæiske landes internationale enheder bliver i stigende grad forankret i EU-systemet. Denne udvikling giver anledning til at genoverveje Danmarks muligheder for at føre en aktiv udenrigspolitik, hvilket en udredning om den europæiske udvikling inden for det forsvarspolitiske område kan bidrage til at kvalificere.

Tidsplan og finansiell ramme

En udredning om udviklingen i EU på de pågældende områder forventes at kunne foreligge i juni 2007, når Det Europæiske Råd skal træffe beslutning om traktatens fremtid. Udredningen konklusioner vil således kunne indgå i en dansk debat om Europas fremtidige samarbejde og Danmarks rolle heri.

Udgiften til udredningen anslås til at være ca. 4,5 mio. kr., som regeringen opfordres til at afsætte på finansloven for 2007.